

GRADIVO O PRIHODU PREKMURSKIH IZSELJENCEV V NEWYORŠKO PRISTANIŠČE V LETIH 1891-1958

Mihael Kuzmič

Štefan Antalič (Stephen Antalics), sin prekmurskih izseljencev v Ameriki, ki živi v bližini Betlehema, Pa., si je po upokojitvi našel zanimivo področje raziskovanja, ki je drugi generaciji naših izseljencev zelo blizu in se lahko izrazi v vprašanju: kje so moje korenine, kje je prva domovina mojih staršev? Že leta 1993 je iz starih evidenc o prihajanju imigrantov v newyorško pristanišče izpisal zajeten seznam podatkov, ki vsebujejo priimke in imena izseljencev, imena ladij, s katerimi so prispeli v Ameriko, datum prihoda, kraj bivanja v starem kraju in ime bližnjega sorodnika, kraj novega bivanja, kontaktno osebo, starost, spol in narodnost. Podatke je računalniško obdelal po abecedni vrsti priimkov, krajev bivanja pred odhodom v Ameriko in datumih prihoda v New York. Celotno gradivo obsega 64 strani A4 formata. V Sloveniji je zainteresiranim raziskovalcem na razpolago na Inštitutu za izseljenstvo ZRC SAZU in Evangelijskem teološkem centru v Ljubljani.¹

---

¹ Poleg omenjenega gradiva je Štefan Antalič zbral predvsem v ameriških knjižnicah in diplomatskih krogih materiale za podrobnejše preučevanje dogodkov ob koncu prve svetovne vojne, ko je bilo Prekmurje priključeno matični Sloveniji. Madžari so si na vse načine prizadevali, da do tega ne bi prišlo. V ta namen so tudi doma in v Ameriki uporabljali teorijo, da Prekmurci niso Slovenci, ampak "Vendi". Vsebina tega izraza v tem okviru še ni čisto jasna. Nekateri betlehemske rojaki so nekaj časa živeli pod vtisom, da so potomci slovanskega rodu "Vendov". O Štefanu Antaliču in njegovem iskanju narodnih korenin je pisala Alenka Auersperger, "Bili smo Vendi iz Betlehema", *Delo*, 12. jan. 1994, str. 16. Delček zgodovine prekmurske naselbine v Betlehemu je Štefan Antalič opisal v članku "The Role of the Clergy in Promoting Old Nationalisms among Foreign Ethnic Minorities", v: *Slovenia*, Quarterly Magazine, Summer 1996, Vol. X, No. 2, str. 52-56. Štefan Antalič ima tudi največ zaslug, da sta po večletnih pripravah mesti Betlehem v Pensilvaniji in Murska Sobota dne 8. junija 1996 podpisali listino o pobratenju.

Prvi del gradiva, poimenski seznam priseljencev, vključuje 1091 oseb, od prve, Amoter Bare, do zadnje, Žižek Ane. Žal pripravljalec gradiva ni nikjer omenil, po kakšnem ključu je zbiral podatke in kje se nahajajo viri za ta pregled ljudi, ki so se izselili s področja današnjega Prekmurja in okoliških pokrajin. Nekaj jih je vključenih tudi iz bolj oddaljenih krajev. Pri večini oseb (683) manjkajo podatki v posameznih rubrikah, pri nekaterih sta navedena samo priimek in ime. Pri 408 oseb so navedeni vsi podatki. Nas seveda najbolj zanimajo izseljenci slovenske narodnosti, ki jih lahko identificiramo po navedbi v rubriki narodnost. Izmed 408 oseb z vsemi podatki jih ima 108 oznako SLOVEN HUNG, med njimi jih ima pet oznako SLOVEN MAGYAR, kar pa je ista beseda, prva v angleščini, druga v madžarščini; dvanajst jih ima oznako SLOVEN AUSTRIA, se pravi iz krajev v avstrijskem delu monarhije; sedem je označenih z Vend, Windish (oznaka madžarskih nacionalističnih krogov za Prekmurce), tri pa s SLOVEN YUGOSLAVIA.

Glede na državne uprave in zelo različne politično-narodnostne situacije, skozi katere je šlo Prekmurje v obravnavanem obdobju, ni čudno, da so oznake v gradivu tako različne. Omenjene številke še zdaleč niso niti približno zanesljiv kazalec o številu prekmurskih izseljencev. Kažejo nam samo kontekst in življenjski okvir, v katerem so se rojaki iz Prekmurja izseljevali v omenjeni del Amerike. Posebno do prve svetovne vojne je bila narodna zavest "ogrskih Slovencev" sicer močna in stabilna, toda v izjavljanju se je velikokrat zamenjevala z madžarskim državljanstvom. Samo bežen pregled po priimkih in krajih nam kaže, da so se z madžarsko narodnostjo ob prihodu v Ameriko izkazovali Prekmurci, ki so bili v Betlehemu pozneje stebri slovenske kulturne in literarne dejavnosti. V nekaterih primerih so se prišteli med madžarske in nemške pripadnike zaradi upanja na boljše izhodišče v življenju v novem okolju. Številna imena in kraji, od koder so izseljenci prišli, kažejo na nedvoumno slovensko narodnost, čeprav je mesto v ustrezni rubriki prazno; prim. Kuzmič Jožef iz Murske Sobote, Balek Štefan iz Neradnovca, Šebjanič Marija iz Lemerja, idr.

Poleg Slovencev so v gradivu zajeti tudi pripradniki drugih narodnosti: Madžari, Slovaki, Nemci, Hrvati, Srbi in Poljaki. Tudi v njihovih primerih niso vse rubrike dosledno izpolnjene.

Omeniti moram, da je Štefan Antalič prepisoval podatke (vsaj za prvo polovico) iz rokopisov, kjer so bile črke včasih zamenjane, nečitljive ali so celo manjkale in je zato v oklepaju postavil pravo ime ali drug podatek, opremljen z vprašajem.

Za čas do ustanovitve Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je uporabljen madžarski črkopis.

Drugi del gradiva prikaže po abecednem redu kraje, od koder so izseljenci šli v Ameriko. Kraji so navedeni v imenu in pisavi, ki sta bili veljavni v času njihovega odhoda od doma. To pomeni, da so prekmurske vasi do leta 1919 navedene z madžarskim imenom in pravopisom, dalje s slovenskim imenom, a često še z madžarskim pravopisom. Madžarski, nemški, hrvaški in drugi kraji so vseskozi navedeni v njihovem narodnem imenu. Za imeni krajev so priimki in imena, kontaktne osebe v starih krajih, novo bivališče in kontaktna oseba. Ni potrebno posebej poudarjati, da manjkajo tudi v tem delu manjkajoči podatki iz prvega dela.

Tretji del gradiva predstavlja kronološki pregled prihoda ladij v pristanišča; N(ew) Y(ork) je bil praviloma cilj vseh ladij, izjeme so le Baltim(ore) (7. 7. 1905), Phila(delphia) (12. 1. 1911), Bos(ton) (29. 4. 1913). Ladje so bile iz različnih držav in družb; prvih deset na seznamu je nosilo imena: Alar, Bremen, Friesland, William Bard, Kais/Wil/Gr, Carmania, Zeeland, Patria, Antw/NY, Kaisern Ther, itd. Za datumom je navedeno ime ladje, priimek in ime priseljence in pristanišče.

Zbrano obravnavano gradivo je dragoceno za raziskovanje slovenskega izseljenstva iz Prekmurja. Čeprav ga ne obravnavamo kot vir, ki bi podrobno predstavil katerokoli v rubrikah omenjeno področje, pa bo brez dvoma zanesljivo dopolnjeval do zdaj zbrane podatke in potrjeval sliko, ki jo že imamo o prekmurskem izseljenstvu. Sedanjim in prihodnjim raziskovalcem bo lahko pomagal pri spremljanju migracij posameznih slojev prebivalstva v socioloških, geografskih, verskih, gospodarskih in narodnostnih študijah. V veliko pomoč pa bo tudi na sorodstvenem in ljubiteljskem področju, saj si tudi v Prekmurju vse več prebivalcev želi narisati družinsko drevo. Pri tistih, kjer je svoje veje v minulih desetletjih razatezalo tudi onkraj Atlantika, bo omenjeno gradivo dobrodošla pomoč.

Pri praktični uporabi tega gradiva pa se pojavlja tudi nekaj dilem in problemov. Najprej bo treba vsekakor preveriti imena vseh krajev, ki niso zapisana v slovensščini ali pa so napisana v več verzijah (n. pr. Csopinc, Copincz, Scpenci – za Čepinici; Andarhaza, Andorhaz, Andorhaza) in jim bo treba pripisati današnja imena. Ravno tako bo treba poleg madžarsko napisanih priimkov in imen napisati tudi slovenske in poenotiti njihovo pisanje (npr. Zsilavec, Zsilovecs – za Žilavec).

MURASZOMBAT	GRAJ MARY	FTR/ALOIS G	S. BETH	AQ/ANTAL LUKACZ
MURASZOMBAT	HORVAT MARIA	UKN	S. BETH	AQ/F. FARICS
MURASZOMBAT	HORVATH ISTVAN			
MURASZOMBAT	KISZELAK ANTAL	UKN	S. BETH	AQ/FRANZ FURJAN
MURASZOMBAT	KUSZMICZ JOSEF			
MURASZOMBAT	LEJKO MARIA(KVOCHAK)			
MURASZOMBAT	LUKAC VENDEL	WF/ANNA L	S. BETH	UN/ANTAL L
MURASZOMBAT	MARIC NELLA(STROMMER)			
MURASZOMBAT	MARICS MARIA(ZILAVEC)			
MURASZOMBAT	MURCSICS FERENC	UKN	S. BETH	AQ/FRANK LAPICS?
MURASZOMBAT	MURCSICS MARIA	UKN	S. BETH	ZO/FRANK LAPICS?
MURASZOMBAT	PONCAK IGNAC	WF/BARA P	S. BETH	AQ/MARTIN RUJ CZ
MURASZOMBAT	RUKIC MARY?	?	S. BETH	FTR/MARTIN R
MURASZOMBAT	SERUGA MATYAS	UKN	S. BETH	AQ/FRANK ROSSMAN
MURASZOMBAT	SPAROS ISTVAN	UKN	S. BETH	CSN/STIF KISZILAK
MURASZOMBAT	SZOBJAK IVAN	NY	S. BETH	BU/ANTAL TITAN?
MURASZOMBAT	UROSIK ITONKA(DONCHEZ)			
MURAT	PECSEK EVI?	GMTR/KODELA I	S. BETH	FTR/OLAF P
MURAT	PECSEK EVSKA	MTR/KODELA H	S. BETH	HSB/OLAF PECSEK
MURAVARHELY	SZAPACS MARIA	FTR/ISTVAN S	S. BETH	AQ/STEFAN BARTELY
MURAVCZI	ANTOLICZ VERONIKA(CZIPOTH)			
MURSZOMBAT	JUDJAN PAL	UKN	S. BETH	BTR/JOHAN J
MURZANYA?	ZRINSKI ILONA	FTR/CSASZAR	?S. BETH	BTR/STEFAN LONSCAR
MUSCANCEI	OCSEK TEREZ(BUNDERLA)			
MUSZNYA	BUKVICS LIZA	UKN	S. BETH	AQ/TEREZ HORVATH
MUSZNYA	HASSAJ ANNA	UKN	S. BETH	AQ/TEREZ HORVATH
MUSZNYA	HASSAJ MATYAS	UKN	S. BETH	AQ/PAUL CSERNI?
MUSZNYA	RITOPER FRANCISKA	UKN	S. BETH	AQ/TEREZ HORVATH
NADORFA	BALLEK TERESIA(CZELECZ)			
NAGY DOLENCI	MATUS JANOS			
NAGY DOLENCI	MATUSZ PAUL			
NAGY DOLINC	LEPOSA ANA(KELEMAN)			
NAGY DONINC	LAINCSEK JULIA(KOZO)			
NAGY GANNA	HORVATH MARY			
NAGY SAL	KRAJ CZAR FRANC			
NAGY SAL	LANCSAK JULI(KONKOLICS)			
NAGY SAL	MIZI EVA	FTR/SANDOR AI	S. BETH	STR/JULIA LANKSAK?
NAGY SAL	POTEZR ANNA(KRATZAR)			
NAGY SAL	SERUGA ROZA(CSAHUK)			
NAGY SALVASM	SZVETEC MATYAS(SZVETECZ)			
NAGY TOTLAK	CSARNI ANNA			
NAGY-DOLANI	HORVATH JOHN			
NAGY-DOLANY	DOMOTOR JULI(FRRJSZ)			
NAGY-SOL	SZVETECZ JULI			
NAGYDOLENCI	JANKOVICS JOSZEF			
NAGYDOLNY	LAINSCSAK, EMMA	FTR/JOHAN L.	S. BETH.	SIL/MARIA FILOS
NAGYDOLNY	LAINSCSAK, JANOS	FTR/JOHAN L.	S. BETH.	SIL/MARIA FILOS
NAGYDOLNY	LAINSCSAK, JANOSNE	FTR/JOHAN L.	S. BETH.	SIL/MARIA FILOS
NAGYDOLY	HORVAT JANOS	WF/ANNA	COPLAY	AQ/JOSEF SROKE
NAGYSAL	MATUS MARIA(DONCSECZ)			
NAGYTOTLAK	ANTALICS LAJOS			

Vzorec prvega dela gradiva, poimenski seznam priseljencev.